

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Reformy Mezinárodního měnového fondu v novém
světovém pořádku**

Michal Černý

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Reformy Mezinárodního měnového fondu v novém světovém
pořádku**

Michal Černý

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jsem jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Děkuji PhDr. Martině Ponížilové, Ph.D. za odborné vedení práce, věcné připomínky, skvělé rady a neutuchající ochotu při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

SEZNAM ZKRATEK

ČNB	Česká národní banka
G7	Group of Seven
HDP	Hrubý domácí produkt
HDP (PPP)	Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly (<i>Purchasing power parity</i>)
IEO	Independent Evaluation Office
IMF	International Monetary Fund
IMFC	International Monetary and Financial Committee
MFČR	Ministerstvo financí České republiky
MMF	Mezinárodní měnový fond
OSN	Organizace spojených národů
SDR	Special Drawing Rights
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
USA	Spojené státy americké

OBSAH

ÚVOD	2
1 MEZINÁRODNÍ MĚNOVÝ FOND	4
2 ROZHODOVACÍ PROCES A SYSTÉM VLÁDNUTÍ UVNITŘ MMF	10
3 REFORMY MEZINÁRODNÍHO MĚNOVÉHO FONDU	21
ZÁVĚR.....	31
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	34
RESUMÉ.....	38
PŘÍLOHY.....	39

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce se nazývá *Reformy Mezinárodního měnového fondu v novém světovém pořádku*. Mezinárodní měnový fond (MMF) je mezinárodní organizace založena na konferenci Organizace spojených národů v Bretton Woods ve Spojených státech amerických v roce 1944. Primárním účelem této instituce je zajistit stabilitu mezinárodního měnového systému neboli systému směnných kurzů a mezinárodních plateb, který umožňuje zemím a jejich občanům obchodovat spolu navzájem (IMF nedatováno).

Hlavním tématem, kterému se budu věnovat, jsou reformy fondu, a to zejména reformy týkající se rozhodovacích procesů a hlasovacích sil jednotlivých členských států. Středobodem v poslední době tolik zmiňovaných reforem jsou tzv. kvóty (anglicky *IMF Quotas*). Předepsané kvóty jsou ústředním prvkem finančních zdrojů Mezinárodního měnového fondu. Každé členské zemi MMF je přiřazena kvóta, která je založena na její relativní pozici ve světové ekonomice. Tato kvóta určuje maximální finanční závazek vůči MMF, hlasovací síly každého členského státu a má i vliv na přístup daného státu k financím z fondu (IMF nedatováno). V poslední době sílil tlak ze strany států, které označujeme jako tzv. *emerging markets*, neboli rozvíjející se trhy. Mezi těmito státy panuje všeobecná shoda, že zastoupení resp. síla jejich hlasů na půdě MMF neodpovídá jejich postavení ve světové ekonomice. I proto byla v roce 2006 přijata rezoluce o reformě kvót a systému vládnutí, která by tak poupravila hlasovací síly těch zemí, které jsou znevýhodněny (Marková 2015: 84–85). Tyto reformy mohou zvýšit jakousi legitimitu celého rozhodovacího procesu uvnitř MMF a zvýšit efektivitu předcházení finančním krizím, jelikož současné rozdělení moci mezi jednotlivé státy tak úplně neodpovídá skutečnému rozdělení ekonomické moci ve světě.

Toto téma jsem si vybral hned z několika důvodů. Jedním z hlavních důvodů je, že se jedná o relativně neprozkoumanou vědeckou oblast. Pojmem „relativně neprozkoumanou“ se snažím vyjádřit fakt, že na toto téma neexistuje velké množství odborné literatury, resp. je poměrně složité najít díla, jež se zabývají právě reformami uvnitř Mezinárodního měnového fondu. Nerad bych, aby to vyznělo tak, že Mezinárodní měnový fond je nezajímavé téma, nebo že se mu nedostává dostatečné pozornosti mezi vědci, odborníky a publicisty. Odborné literatury o MMF je spousta. Za významná díla vydaná na téma

Mezinárodní měnový fond považují knihy *Mezinárodní měnový fond ve 21. Století* od Petra Sedláčka z roku 2008 či knihu *Reforming the IMF for the 21st Century* od Edwina M. Trumana. Za velmi přínosný považují také pracovní list MMF (*IMF Working Paper*) z roku 2004 s názvem *The IMF and the Force of History: Ten Events and Ten Ideas That Have Shaped the Institution* od Jamese M. Boughtona. Autor v tomto díle popisuje významné události, které měly vliv na podobu Mezinárodního měnového fondu. Nicméně o reformách v novém světovém pořádku, či o systému vnitřního fungování Fondu už je toho o poznání méně. Nutno si tedy přiznat, že v dosavadním výzkumu tedy existují určité rezervy či mezery. V této bakalářské práci se tyto mezery tedy pokusím vyplnit a rezervy odstranit.

Časové ohraničení práce nám napovídá již samotný název této bakalářské práce, konkrétně slovní spojení *nový světový pořádek*. Tvrzení, co přesně znamená výraz *nový světový pořádek*, resp. jaké období označuje, se hodně liší. Někteří autoři takto označují období po konci druhé světové války až do současnosti. Ve své práci se ovšem zaměřím na období po studené válce do současnosti. Časové ohraničení práce tedy můžeme definovat či upřesnit roky 1990–2017.

Cílem této bakalářské práce je zanalyzovat a popsat příčiny a průběh zmiňovaných reforem na půdě Mezinárodního měnového fondu, vyzorovat určité trendy a zhodnotit, jak se tyto reformy projeví na mocenské struktuře a procesu rozhodování uvnitř MMF.

V první části mé práce stručně představím Mezinárodní měnový fond, jeho historii, strukturu, procesy rozhodování a finanční krize či události, jež výrazně ovlivnily instituci jako celek, ať už z hlediska pozice Fondu ve světě, či z hlediska fungování směrem dovnitř. Dále zmíním několik detailů o tzv. novém světovém pořádku, co to je, jaké období dějin se tímto termínem označuje a jaké myšlenky jsou tímto slovním spojením zastoupeny. Pak přejdu k již tolik zmiňovaným reformám. Zaměřím se zejména na Spojené státy americké, které mají, co se týče hlasovací síly, naprosto dominantní pozici v rámci MMF. Porovnáám jejich pozici ve Fondu s ostatními, ať už více či méně významnými státy z hlediska ekonomické síly ve světě. Soustředím se ale budu i na ostatní země, a to především na země, jejichž zastoupení neodpovídá jejich relativní pozici na mezinárodní ekonomické scéně.

1 MEZINÁRODNÍ MĚNOVÝ FOND

V období po první světové válce nastala potřeba dosáhnout v oblasti financí a měn úzké mezinárodní spolupráce. Pokusy o nastolení stabilního fungování měnových kurzů, jehož základem mělo být zlato, lépe řečeno, v kterém měly být měny vázány na zlato, byly zmařeny finanční krizí ve 30. letech. V důsledku tohoto neúspěchu se problémy typu pokles produkce či vysoká nezaměstnanost staly ještě výraznějšími než doposud a tyto problémy se rychle přenesly do oblasti financí. Nedůvěra v papírové peníze znamenala ohromný nárůst poptávky po zlatě a státy tak začaly shromažďovat zlato a měny, které se ještě daly směnit za zlato. Některé země byly nuceny upustit od systému volné směnitelnosti měn za zlato na základě fixního kurzu (Sedláček 2008: 3).

Bez zřetelného a jasného řízení a jakékoli institucionální kontroly chování států se staly nástroje jako konkurenční devalvace a represivní tarify častým pokušením, kterým se daly rychle napravit ekonomické potíže. Státy začínaly čím dál, tím více věřit tomu, že vytvoření unie (z které se později vyklubal Mezinárodní měnový fond) by odstranilo potřebu takových vynucených a nežádoucích úhybných manévřů. Harry Dexter White (cit. dle Boughton 2004: 4–5), pozdější hlavní návrhář charty MMF a člen tehdejší delegace Spojených států amerických, se domníval, že mezinárodní fond, resp. jakási kontrolní instituce, by umožnila zemím v nepříjemné pozici šetrně hospodařit se svými zlatými rezervami a vyhnout se tak používání již výše zmíněných obchodních bariér.

Za pravdu takovýmto myšlenkám dávaly i statistiky vypovídající o povaze finančních vztahů mezi zeměmi. V letech 1929–1932 klesla hodnota mezinárodního obchodu o 63 % (Sedláček 2008: 3). Izolované postupy jednotlivých zemí používané ve snaze vyřešit hospodářské potíže jen potvrzovaly nutnost a potřebu spolupráce na mezinárodní úrovni, jež by byla zastřešena nějakou mezinárodní institucí (Sedláček 2008: 3). Velkým momentem, co se týče vzniku Mezinárodního měnového fondu, byl vstup USA do druhé světové války, jenž byl reakcí na útok na základnu v Pearl Harbor v prosinci 1941. Americký ministr financí Henry Morgenthau Jr. pověřil právě H. D. Whitea vedením mezinárodní ekonomické a finanční politiky a zadal mu úkol předložit poválečný plán na předělání či přerozvržení systému. White velmi

rychle načrtl hrubý plán pro mezinárodní stabilizační fond, a během pár měsíců předložil svůj první oficiální návrh. Podobný plán navrhoval na druhé straně Atlantského oceánu John Maynard Keynes (Boughton 2004: 5–6). Dle Keynesova plánu (cit. dle Boughton 2004: 5–6) měla být ovšem navrhovaná instituce řízena Velkou Británií a Spojenými státy jakožto „zakládajícími členy“ a následující dva roky se konala velká řada diskuzí a vyjednávání ohledně návrhu stabilizačního fondu. Mezinárodní měnový fond vznikl v červenci 1944 na konferenci OSN v Bretton Woods v americkém státě New Hampshire. Na této konferenci se 44 zemí snažilo vybudovat rámec pro ekonomickou spolupráci napříč státy. Tato spolupráce měla za cíl zamezit opakování tzv. konkurenční devalvace, která přispěla k Velké hospodářské krizi v 30. letech 20. století (IMF nedatováno – b).

Dalším významným momentem, jenž ovlivnil podobu a způsob fungování Mezinárodního měnového fondu, byl tzv. poválečný vzestup ekonomických center. Po konci druhé světové války se začala světová ekonomika zotavovat a s ní i světový obchod. S tímto faktem souviselo také narušení světové ekonomické hegemonie Spojených států amerických. Prvním regionem, který povstal z pomyslného poválečného popela, byla západní Evropa. Prostřednictvím jakési kombinace aktivity národních jednotek a mezinárodní podpory (americký *Marshallův plán*, Světová banka, a právě MMF) mohla Evropa po druhé světové válce rapidně růst a čím dál tím více využívat otevřeného mnohostranného obchodu a výměny měn. Spolková republika Německo vstoupila do Fondu v roce 1952 a rychle se stala jednou z předních světových ekonomik. Podobný scénář ve stejném roce se konal také v Asii, kde se Japonsko také připojilo k MMF a už na začátku šedesátých let stálo po boku USA a Západního Německa na vrcholu světového ekonomického žebříčku. Jak se rovnováha ekonomické a finanční síly stávala čím dál více rozptýlenou po světě, další a další měny se stávaly směnitelnými pro běžný účet či dokonce pro kapitálové transakce a tlaky volající po zrušení pevných směnných kurzů a omezení dodávek zlata a amerických dolarů byly čím dál tím závažnější. V důsledku všech těchto událostí se stal tzv. bretonwoodský systém pevných, ale regulovatelných směnných kurzů neživotaschopným (Boughton 2004: 7–8).

Do té doby byl ovšem tento systém považován za velmi inovativní a revoluční. Byl to systém, který zavazoval své členy ke společné kolektivní odpovědnosti a přitom zároveň zvládl respektovat principy národní suverenity

členů, poskytoval prostor a mechanismus pro konzultace mezi jednotlivými vládami svých členů, a díky tomuto systému byla také poprvé mezinárodní měnová spolupráce založena na institucionální bázi (Procházka – Sedláček – ČNB 2004). Změna nastala v sedmdesátých letech 20. století, kdy bylo stanoveno, že směnné kurzy mezi klíčovými světovými měnami budou pohyblivé nebo bude alespoň možno je upravovat častěji, než umožňoval minulý systém (Boughton 2004: 8). V tomto období tak skončila absolutní ekonomická nadvláda Spojených států amerických, a to v momentě, kdy americký prezident Richard Nixon ukončil směnitelnost amerického dolaru za zlato (Toma – Marinescu – Stefan 2015: 43). Rozmachu či rozšíření Fondu zabránil také studenoválečný konflikt, resp. ideologická neshoda mezi Spojenými státy a komunistickým, Sověty řízeným blokem. Už na konci druhé světové války přesvědčoval Harry White (cit. dle Boughton 2004: 8) Sovětský svaz, aby se připojil k MMF, s vírou, že ekonomická a finanční spolupráce mezi USA a Sovětským svazem by měla za následek trvalý světový mír a prosperitu. Josef Stalin, tehdejší Generální tajemník Komunistické strany SSSR ovšem odmítl. V roce 1950 odmítlo vstup Polsko a o čtyři roky později bylo donuceno odstoupit od svého snažení stát se členem i Československo. Podobný osud čekal i ostatní země, hlásící se k socialistickému režimu. V podstatě se dá říci, že v tomto období seděl ve Fondu u stolu první svět, hodně zemí ze třetího, ovšem tzv. druhý svět chyběl (Boughton 2004: 8).

Na podobě a způsobu vnitřního fungování Fondu se také podepsala řada světových či regionálních krizí. Za zmínku stojí zejména dluhová krize z 80. let 20. století. Do této složité situace zavedly svět mezinárodních financí hlavně ropné šoky ze 70. let, které přinutily mnoho zemí dovážejících ropu vypůjčit si od komerčních bank, a také následné zvýšení úrokových sazeb v průmyslových zemích snažících se řídit inflaci na svých trzích (IMF nedatováno - a). V letech 1980–1982 tak postihla světovou ekonomiku první dluhová krize v historii. Nejvíce ji odnesly největší ekonomiky Latinské Ameriky jako Argentina, Brazílie a Mexiko. Celá tato situace měla za následek značný nárůst dluhů států a negativně orientované reakce věřitelů. První zemí, která oznámila neschopnost zvládat svůj dluh, bylo v srpnu 1982 Mexiko, následované dalšími státy. Pokud by se těmto zemím nedostalo rychlé pomoci, hrozilo by zhroucení celého mezinárodního systému financí. MMF zareagovalo pomocí Mexiku ve výši 3,6

miliard SDR (*Special Drawing Rights* – Zvláštní práva čerpání – měnová jednotka používaná na půdě MMF) což odpovídá téměř 5-ti miliardám amerických dolarů (Procházka – Sedláček – ČNB 2004). Procházka se Sedláčkem (2004) dodávají, že podobná půjčka byla poskytnuta i Brazílii a že od této chvíle také Fond začal působit jako prostředník mezi dlužníky a věřiteli při restrukturalizaci dluhů.

Dluhová krize měla obrovský transformační dopad na Mezinárodní měnový fond jako takový a katapultovala ho do role jakéhosi mezinárodního krizového manažera. Tím se tato krize tolik lišila od ostatních krizí. Předchozí světové krize, jako např. Suezská krize v roce 1956, zhroucení oficiálního trhu se zlatem v roce 1968 či ropné šoky v 70. letech měly sice za následek zesílení poptávky po půjčkách od MMF, nicméně nijak zásadně nezměnily způsob, jakým Fond fungoval. Krize z roku 1982 byla odlišná, jelikož rozsah a diverzita věřitelů naznačovaly, že se tento problém vyřeší jen těžko bez aktivního zapojení nějaké externí schopné složky, kterou Mezinárodní měnový fond bezesporu byl. Od této chvíle se v budoucích krizích Fond angažoval jakožto „centrální agentura pro koordinaci veškerých řešení finančních krizí“ (Boughton 2004: 12). Ať už se jednalo o měnovou krizi v Mexiku v letech 1994–1995 či o krize v Brazílii, Turecku, Argentině a Rusku, vždy se MMF dostal do popředí, co se týče úsilí o řízení dočasného financování potřebných státních úřadů, aktivit při aplikování reformních politik v postižených zemích či pokusů o obnovení důvěry mezi věřiteli, dlužníky a investory (Boughton 2004: 12).

Mezinárodní měnový fond tvoří v současnosti 189 členských států a poskytuje zaměstnání téměř 2700 osobám ze 148 zemí. Od roku 2008 poskytla tato organizace přes 170 půjček či finančních výpomocí. Množství veškerých peněz, které je Fond v současnosti schopen poskytnout členským zemím jakožto půjčku či finanční výpomoc, dosahuje částky okolo 1 bilionu amerických dolarů (IMF nedatováno - b).

Nejvyšším řídicím orgánem MMF je Rada guvernérů (*Board of Governors*), která se obvykle schází jen jednou ročně. V Radě guvernérů je každý členský stát zastoupen jedním guvernérem a jedním jeho alternátem. Guvernéry si do Rady jmenují členské země samy a většinou se jedná o guvernéry centrální banky té jedné dané země. Dalším stěžejním orgánem je Výkonná rada (*Executive Board*). Ta je odpovědná za řízení každodenního chodu Fondu a skládá se z 24 ředitelů, kteří jsou jmenováni členskými zeměmi či určitými skupinami členských zemí.

Výkonná rada se většinou schází několikrát do týdne. V červenci roku 2001 byl Radou výkonných ředitelů založen tzv. Nezávislý hodnotící úřad (*Independent Evaluation Office*). Jeho úkolem je předkládat objektivní hodnocení otázek a problémů týkajících se MMF (MFČR 2005).

Petr Sedláček (2008: 4) ve svém díle *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*, kde odkazuje na informace ze *Sdělení federálního Ministerstva zahraničních věcí přístupu ČSFR k Dohodě o MMF č. 500/1992 Sb., částka 99, s 2826*, definuje cíle a účel Mezinárodního měnového fondu takto:

„1) Podporovat mezinárodní měnovou spolupráci stálou institucí, která zabezpečí mechanismus konzultací a spolupráce v mezinárodních měnových otázkách. 2) Usnadňovat rozmach a vyrovnaný růst mezinárodního obchodu a přispívat tak k podpoře a udržování vysokého stupně zaměstnanosti a reálného důchodu i k rozvoji výrobních zdrojů všech členů jako prvořadých cílů hospodářské politiky. 3) Podporovat kurzovou stabilitu, udržovat řádná devizová ujednání mezi členy a čelit konkurenčnímu znehodnocování měny. 4) Napomáhat při ustanovení mnohostranné soustavy plateb pro běžné transakce mezi členy a při odstraňování devizových omezení, která brání rozvoji světového obchodu. 5) Dodávat členům důvěru tím, že jim budou za přiměřených jistot dočasně přístupné všeobecné zdroje Fondu, a poskytovat jim tak možnost napravit poruchy ve vyrovnanosti jejich platebních bilancí, aniž by se Fond uchýloval k opatřením škodlivým národní či mezinárodní prosperitě. 6) V souladu s tím, co bylo uvedeno, zkracovat trvání a zmírňovat stupeň nerovnováhy v mezinárodních platebních bilancích členů“.

MMF (IMF nedatováno – b) sám si definuje své cíle rozdělením na několik segmentů. Prvním je dohled. Aby dosáhl stability a včasného předcházení krizím v mezinárodním měnovém systému, vyhodnocuje MMF politiky jednotlivých států a národní, regionální i globální ekonomický a finanční vývoj

prostřednictvím formálního systémového postupu nazývaným dozor či dohled (anglicky *Surveillance*). Dále MMF radí všem 189 členským zemím a podporuje veškeré politiky, které přispívají k ekonomické stabilitě, ke snížení zranitelnosti vůči hospodářským a finančním krizím a zvyšování životní úrovně. Prostřednictvím analýzy stavu světové ekonomiky (*World Economic Outlook*) zajišťuje pravidelné posuzování globálních ekonomických vyhlídek, ve zprávě o globální finanční stabilitě (*Global Financial Stability Report*) vydává posudek o finančních trzích ve světě, vývoj veřejných financí hodnotí tzv. fiskální monitorovací zpráva (*Fiscal Monitor*) a dále také publikuje sérii regionálních ekonomických výhledů (IMF nedatováno - b). Někteří publicisté ovšem tvrdí, že přikládat těmto výhledům velkou váhu je zbytečné. Howard Davies (2016) z deníku *The Guardian* publikoval na webu deníku článek, ve kterém tvrdí, že zpráva o globální finanční stabilitě by se měla číst s jakousi rezervou, jelikož ne všechny závěry a obavy v této zprávě jsou oprávněné, a nové strategie jsou položeny na velmi tenkých základech, resp. nemají dostatečné důkazy.

Dalším segmentem je finanční asistence. Skrze toto financování poskytuje Fond členským zemím prostor k nápravě problémů platební bilance. V praxi to funguje tak, že vnitrostátní orgány ve spolupráci se složkami MMF navrhnu naprávné či regulační programy a ty jsou pak finančně podpořeny právě Fondem. Finanční podpora je postupně navýšena v případě úspěšného aplikování těchto programů v praxi. Třetím segmentem je tzv. rozvoj kapacit, kde se MMF snaží zajistit a poskytnout jakási školení či poučení, která mají za cíl pomoci členským zemím posílit jejich schopnost tvořit a aplikovat účinná opatření v oblasti daňové politiky, řízení výdajů, měnové politiky a politiky směnných kurzů, bankovníctví, v oblasti dohledu finančního systému a regulace atd. (IMF nedatováno - b).

Za dobu existence Fondu se mezinárodní finanční systém i světová ekonomika značně proměnily, zatímco formulace cílů MMF přetrvala a zůstala stejná či podobná po celou dobu jeho historie. Změny ve světovém dění však do velké míry ovlivnily způsoby, jakým Mezinárodní měnový fond svá poslání naplňoval a naplňuje. Pokud by MMF změny a události ignoroval či na ně včas nereagoval, stal by se postupně institucí stojící na periferii světového dění (Sedláček 2008: 5).

2 ROZHODOVACÍ PROCES A SYSTÉM VLÁDNUTÍ UVNITŘ MMF

Abychom dobře porozuměli reformám, které jsou již v samotném názvu této práce, a to těm již uskutečněným a stejně tak i těm zatím jen chystaným, musíme nahlédnout dovnitř systému vládnutí Mezinárodního měnového fondu. Proto se v této kapitole budu věnovat tomu, na jakém principu funguje rozhodovací proces uvnitř Fondu, jak se přijímají určitá rozhodnutí, co je nezbytné k prosazení cílů a jakým systémem se vlastně uvnitř Fondu vládne.

Randall W. Stone (2008: 591) ve svém článku *The Scope of IMF Conditionality* tvrdí, že míra samostatnosti Mezinárodního měnového fondu či jakási jeho autonomie by se dala označit jako kontroverzní nebo diskutabilní. MMF nebyl navrhnut tak, aby byl jakousi nezávislou světovou centrální bankou podle Keynesových představ. Od počátků fungování Fondu se členské země, zejména Spojené státy, přikláněly spíše k tzv. členy kontrolované organizaci než k nějaké supranacionalitě (Stone 2008: 591). Nicméně management Fondu a jeho úředníci postupně získávali autonomii, resp. větší rozhodovací pravomoci na úkor členských zemí reprezentovaných ve Výkonné radě. Někteří kritici Fondu se obávali, že tato míra autonomie zašla až příliš daleko. Podmínky fungování pomoci členským státům nejsou stanoveny v Článcích dohody MMF a byly vytvořeny po naléhání ze strany Spojených států amerických, navzdory námitkám ze strany ostatních členských zemí (Stone 2008: 591). Po rozpadu brettonwoodského systému pevných směnných kurzů se MMF přetransformoval na agenturu s velmi rozsáhlou účastí v politice rozvoje a usměrnění či řízení této tzv. podmíněnosti (z anglického slova *Conditionality*) se stávalo čím dál, tím více podstatnou částí mandátu Fondu (Stone 2008: 591). Dle Barryho Eichengreena a Ngaireho Woodse (2015: 30) tato podmíněnost odkazuje na politické závazky vlád členských států výměnou za poskytnutí pomoci danému státu. Tvrzení těchto dvou autorů bych doplnil tím, že podmíněnost odkazuje nejen na politické, ale i na ekonomické závazky členských států. Panuje ovšem všeobecná neshoda ohledně množství a typu těchto závazků, které by měly být požadovány.

Eichengreen s Woodsem (2015: 29) se nebojí označit Mezinárodní měnový fond jako „kontroverzní instituci, jejíž intervence vyvolávají vášnivé reakce“. Někteří kritici namítají, že mezinárodní organizace existují proto, aby

reflektovaly zájmy jen několika nejmocnějších států, ne-li jednoho. Dle těchto kritiků existují mechanismy, které poukazují na to, že takovýmto státem, jehož vliv a moc uvnitř Mezinárodního měnového fondu je značný, jsou Spojené státy americké (Stone 2008: 592–593). Je pravdou, že vliv, respektive hlasovací síla Spojených států amerických, je mezi členy MMF takřka bezkonkurenční. Např. Leo Van Houtven (2002: 11) tvrdí, že lze jen těžko nevidět vedoucí pozici Spojených států amerických, po jejichž boku stojí další dominantní průmyslově vyspělé země. Poukazuje ovšem na fakt, že ne vždy kupříkladu země G7 tvoří na půdě MMF kompaktní ideové uskupení táhnoucí za jeden provaz – Spojené státy americké, Japonsko a země západní Evropy se téměř s určitou pravidelností a frekvencí neshodují v zásadních otázkách, co se týče vedení a politiky Fondu; každá ze zemí má i přes společné základní principy a představy jiné regionální vazby a konkrétní představy v celé řadě témat. Dle Van Houtvena efektivní vládnutí na půdě MMF vyžaduje, aby nastala situace, kdy výhody a nevýhody členství ve Fondu budou rovnoměrně a spravedlivě rozděleny mezi všechny účastníky.

Hlavním rysem správy Mezinárodního měnového fondu, vzhledem k velké rozmanitosti zájmů členských zemí MMF, by mělo být rozhodování na základě konsenzu (Van Houtven 2002: 11). Jak jsem již předesílal v předchozí kapitole, nejvyšším řídicím orgánem je Rada guvernérů, skládající se ze dvou zástupců, jmenovaných členským státem samotným. V minulosti přenechala tato Rada velkou část pravomocí Výkonné radě, ovšem ponechala si řadu práv z řad nejdůležitějších. Jedná se o právo schvalovat zvýšení kvót, přiděly Zvláštních práv čerpání (SDR), přístup nových členů, rušení členství a změny v původních Článcích dohody a dalších předpisech. Rada guvernérů také volí či jmenuje Výkonné ředitele a je konečným arbitrem v otázkách, které se týkají výkladu Článků dohody MMF (IMF nedatováno – c). Výroční setkání obvykle zahrnují dva dny plenárních zasedání, během kterých guvernéři spolu navzájem konzultují a prezentují postoje jejich zemí k aktuálním situacím v mezinárodní ekonomii a financích. Během těchto setkání také Rada guvernérů rozhoduje o tom, jak budou či jak by měly být řešeny současné mezinárodní měnové záležitosti a také schvaluje příslušné rezoluce (IMF nedatováno – c). Kromě práv a povinností výše zmíněných má Rada také za úkol dohlížet na tvorbu a formování politiky a dlouhodobé strategie fondu. Hlasování uvnitř rady je

založeno na kombinaci kvót a základních hlasů členů. Za fakt, že většinu rozhodovacích práv je přenecháno Výkonné radě, můžeme vděčit pravděpodobně příliš velké početnosti Rady guvernérů (Lecavalier – Santor 2007: 5).

Funkci poradního subjektu pro Radu guvernérů plní dva ministerské resp. správní výbory, Mezinárodní měnový a finanční výbor (IMFC – *International Monetary and Financial Committee*) a Výbor pro rozvoj (*Development Committee*). Mezinárodní měnový finanční výbor tvoří 24 ze 187 guvernérů. Struktura je velmi podobná té, kterou známe z Výkonné rady. Jako takový se IMFC snaží skrze své členy zastupovat všechny členské země Fondu. IMFC se schází dvakrát ročně a na svých zasedáních projednává otázky společných zájmů, které mají vliv na globální ekonomiku. Úkolem tohoto výboru je také poskytovat poradenství pro MMF v otázkách směru práce a aktivit Fondu. Na konci těchto setkání vydává výbor společné prohlášení, ve kterém shrnuje a prezentuje své názory. Tato prohlášení pak následujících 6 měsíců fungují jako vodítko pro pracovní program Fondu (IMF nedatováno – c).

Úkolem Výboru pro rozvoj je sloužit jako poradce jak pro Radu guvernérů MMF, tak pro Světovou banku v otázkách týkajících se hospodářského rozvoje zejména v rozvíjejících se a rozvojových zemích. Výbor bývá často také využíván k tomu, aby sloužil jako fórum pro budování mezivládního konsenzu v kritických rozvojových otázkách (IMF nedatováno – c).

Jak jsem již zmiňoval, většinu pravomocí, ať už stanovených v Člácích dohody či přenechaných Radou guvernérů, uchovává Výkonná rada. Van Houtven (2002: 13) ve svém díle *Governance of the IMF: Decision Making, Institutional Oversight, Transparency, and Accountability* říká, že silný mandát Mezinárodního měnového fondu a dobrá vláda v mezinárodním měnovém systému vyžaduje, aby uvnitř MMF fungovala stabilní a silná Výkonná rada. Čtyřicetičlenná rada má na starost každodenní chod Fondu. Těchto 24 členů rady reprezentuje všech 189 členských zemí (IMF nedatováno – c). Spojené státy americké, Japonsko, Německo, Francie, Velká Británie, Čína, Rusko a Saúdská Arábie mají v radě každý svého vlastního zástupce – ředitele. Ostatní ředitelé zastupují určitá uskupení členských států (Lecavalier – Santor 2007: 5). Skupiny většinou tvoří 4 a více zemí. Největší skupina je utvořena z 24 členských států. Výkonná rada projednává velkou škálu témat od zdravotních prohlídek

zaměstnanců fondu po otázky týkajících globální ekonomické prosperity. Rada obvykle přijímá svá rozhodnutí na základě konsenzu, ovšem existují i výjimky, kdy se koná formální hlasování. Na konci všech formálních diskuzí vydává rada shrnutí svých názorů. Rada nemá pevně stanovený počet ani dobu setkání, schází se tak často, jak to vyžaduje stabilní chod Fondu (IMF nedatováno – c).

Veškeré žádosti o využití prostředků Mezinárodního měnového fondu ze strany členských států a všechna následná hodnocení využití těchto prostředků podléhají schválení Výkonné rady (Van Houtven 2002: 15). V Článcích dohody se také píše, že Výkonná rada je, kromě jiných povinností, odpovědná za obchodní činnost Fondu a za tímto účelem vykonává všechny pravomoci na ni přenesené Radou guvernérů. Výkonné radě také přísluší právo vybírat generálního ředitele Fondu, ovšem nesmí jít o výkonného ředitele (člena Výkonné rady) ani o guvernéra (IMF 2016a). Výkonná rada je také spolu s ostatními orgány Fondu často předmětem diskuzí, které řeší, zda je princip fungování Výkonné rady nastaven správně. Například Van Houtven (2002: 16) se domnívá, že dvouleté volební období jednotlivých ředitelů je až příliš krátké na to, aby se tento každý jednotlivý ředitel zvládl vypořádat se složitostmi politik MMF, které jsou k vedení Fondu nezbytné, a zároveň se při tom soustředil na proces rozhodování, resp. na správnost svého rozhodnutí. Autor ovšem dodává, že přepsání resp. prodloužení volebního období pro členy Výkonné rady by vyžadovalo zásadní změnu v podobě vytvoření dodatku k Článcům dohody Mezinárodního měnového fondu.

Pomalu již přecházíme k managementu Fondu. Nejvyšším členem vedení je generální ředitel Fondu (*Managing Director*). Ředitel je nadřízeným všech zaměstnanců a zároveň plní i funkci předsedy Výkonné rady. Asistenci řediteli poskytuje hned několik osob. Nejvýše postaveným v této hierarchii asistentů je tzv. první náměstek / zástupce ředitele (*First Deputy Managing Director*) následován třemi dalšími zástupci (*Deputy Managing Directors*) (IMF nedatováno – d). Tento tým dohlíží na práci personálu a udržuje na vysoké úrovni kontakty s vládami členských zemí, s médii, nevládními organizacemi a řadou dalších institucí. Spolupráci a kontakt s takovými institucemi se zároveň snaží provádět s co největší možnou frekvencí. Jakožto subjekt podléhající obecnému řízení Výkonné rady je Ředitel MMF odpovědný za celou organizaci a za jmenování a propouštění zaměstnanců Fondu. V současnosti je generální

ředitelkou Mezinárodního měnového fondu Christine Lagardeová, a to od července roku 2011 (IMF nedatováno – d). Před svým příchodem do Fondu byla mimo jiné francouzskou Ministryní financí, ekonomie a průmyslu. Jejím prvním zástupcem je bývalý ředitel pro Mezinárodní ekonomické záležitosti v Národní bezpečnostní radě Spojených států amerických David Lipton (IMF nedatováno – d).

Můžeme říci, že generální ředitel Fondu operuje na dvou úrovních své působnosti. Prostřednictvím častých návštěv vlád a vrchních představitelů členských zemí, častým setkáváním např. s guvernéry národních bank či s nejvyššími úředníky nejvyšších aparátů státu, operuje na úrovni vysoké politiky a dalo by se říci i mezinárodních vztahů. Zároveň ovšem ředitel, jak jsem již zmínil, funguje jako předseda Výkonné rady a také jako nejvyšší člen celého personálu MMF a v tomto případě tak hovoříme o úrovni každodenního vedení chodu Fondu.

System vládnutí a systém přijímání rozhodnutí uvnitř Mezinárodního měnového fondu je také častým terčem kritiky, jak už to u mezinárodních organizací bývá. Rozdělil bych tuto kritiku na dva druhy. Prvním je kritika v podobě poukazování na fakt, že až příliš velké množství moci je v rukou několika dominantních států, což úzce souvisí s reformami kvót, kterým se ještě budu věnovat v nadcházejících částech této práce. Druhý typ kritiky se zabývá spíše strukturálním rozdělením v nejvyšších patrech vedení Fondu a nejasným rozdělením pravomocí resp. nejasně rozděleným polím působnosti jednotlivých orgánů a představitelů.

Eric Santor (2006: 9) se domnívá, že jedním z problémů současné formy vlády v Mezinárodním měnovém fondu je neschopnost Výkonné rady a ředitele Fondu uchýlit se k úkonům a rozhodnutím, která sledují ty nejlepší zájmy Fondu. Autor tento úkaz nazývá „*Principal-agent problem*“. Tvrdí také, že vzhledem k tomu, že Výkonná rada se málokdy absolutně shoduje na cílech a důležitých otázkách, je pro ředitele Fondu obtížné formulovat jasná stanoviska a interpretovat navenek jasné závěry utvořené Výkonnou radou. Santor také připomíná časté komplikace v přijímání rozhodnutí v podobě vetování návrhů. K takovému vetu stačí nevelká skupina uvnitř Výkonné rady. Hlavní problém vidí tento autor také v nedostatečném rozdělení Výkonné rady a ředitele Fondu,

jelikož mnozí členové této rady podle něj až příliš spoléhají na schopnosti a rady ředitele Fondu resp. ostatních zaměstnanců spadajících pod ředitele.

Zdá se, že to ovšem není jediný problém v rámci řízení Mezinárodního měnového fondu. Ve vedení Fondu chybí prvek odpovědnosti. Žádný orgán není schopen vzít otěže rozhodnutí do svých rukou a být za toto rozhodnutí resp. následky těchto rozhodnutí zodpovědný. Podle Santora (2006: 10–11) je celá tato problematika provádění potřebných rozhodnutí, která je tolik vídaná u mezinárodních organizací, ještě umocněná systémem rozhodovacího procesu na půdě Mezinárodního měnového fondu. Santor (2006: 11) tvrdí, že zdrojem tohoto nedostatku odpovědnosti, a tím pádem schopnosti přijmout rozhodnutí, je konsenzuální model přijímání rozhodnutí: „Konsenzuální model rozhodování na úrovni Výkonné rady MMF, v kombinaci se značným vlivem ředitele Fondu, rozostřuje linii odpovědnosti na půdě Mezinárodního měnového fondu. Jednoduše řečeno, potřeba najít konsenzus znemožňuje svobodné a otevřené hlasování, a to i v momentech, kdy mezi členy panují dosti podstatné neshody“ (Santor 2006: 11).

Santor se spolu s Lecavalierem (2007: 7) ve svém textu s názvem *Renewing the International Monetary Fund: A Review of the Issues* domnívají, že řešení by přinesl například větší důraz na stanovení cílů Fondu a na návrh politických nástrojů, které jsou k dosažení těchto cílů potřebné. S těmito jasně definovanými cíli a navrženými politickými nástroji, by přišel na řadu právě ředitel Fondu, jehož úkolem by bylo provádění dané politiky v praxi. Ředitel by se v těchto otázkách měl, podle autorů, zodpovídat Výkonné radě. Santor a Lecavalier dále dodávají, že objasněním úlohy, pravomocí a odpovědnosti jak ředitele, tak Výkonné rady, by se zvýšila transparentnost rozhodovacího procesu, což by vedlo k větší odpovědnosti a ve finále také ke zvýšení efektivity a prestiže Mezinárodního měnového fondu.

Nezávislý hodnotící úřad MMF (IEO – *Independent Evaluation Office of the IMF*), který poskytuje objektivní a nezávislé hodnocení pro otázky týkajících se Mezinárodního měnového fondu, vydává každý rok tzv. hodnotící zprávy (*Evaluation report*). V roce 2008 vydala zprávu s názvem *Vláda MMF: Hodnocení (Governance of the IMF: An Evaluation)*. Toto hodnocení mělo posoudit, do jaké míry je správa Fondu efektivní. Tvrdí se zde, že na půdě MMF existuje značná

míra „nejasnosti ohledně příslušných rolí správních orgánů, a to zejména mezi Výkonnou radou a Managementem“ (IEO 2008: 1).

Hodnocení se téměř v celém svém obsahu věnuje jak silným, tak hlavně slabým stránkám Fondu, respektive jeho vedení. Za pravděpodobně největší slabinu Fondu označuje právě nedostatek odpovědnosti v řadách nejvyšších orgánů. Nezávislý hodnotící úřad (IEO 2008: 7) zmiňuje příklad Rady guvernérů, která by měla mít celkovou odpovědnost za směr, kterým se Fond ubírá a také za jeho výkonnost. Nicméně v zakládajících listinách, ani v žádných dalších příslušných dokumentech, není stanoveno, co se od Rady konkrétně očekává a jediný „formální mechanismus“ pro kontrolu Rady guvernérů je každoroční vyhodnocení stavu Fondu a mezinárodního finančního systému, což se zřejmě nedá považovat za dostatečné (IEO 2008: 7).

Zpráva hodnotí také Mezinárodní měnový a finanční výbor (dále jen IMFC – *International Monetary and Financial Committee*). Nezávislý hodnotící úřad považuje za největší slabinu fakt, že IMFC neprovádí žádný dohled nad radami Fondu (ať už Výkonnou radou či Radou Guvernérů) ani nad managementem Fondu, což považuje za zásadní mezeru v systému vládnutí a procesu rozhodování uvnitř Mezinárodního měnového fondu (IEO 2008: 10–11).

Co se týče Výkonné rady, je nutné poznamenat, že autor zprávy ji považuje za důležitý zdroj jakési legitimnosti uvnitř Mezinárodního měnového fondu. Přesto však, v rámci vlády uvnitř MMF, ukázal tento orgán řadu nedostatků a slabin. Ve zprávě se píše, že v první řadě Výkonná rada neposkytuje dostatečný dohled nad managementem potažmo nad celým Fondem, resp. že tato kontrola činnosti Fondu je po celou dobu existence dosti omezená oproti představám o ideálně fungující mezinárodní organizaci (IEO 2008: 11).

Druhý problém spatřuje tento hodnotící dokument ve faktu, že Výkonná rada jako celek nemá žádné skutečné ohodnocení její činnosti, jinými slovy, nikdo neposkytuje Výkonné radě informace o tom, zda svou práci dělá správně či špatně, což rozhodně není dobrá vizitka. Za třetí, administrativní rozpočet, který je pro Výkonnou radu určen, je v porovnání s ostatními organizacemi, resp. s rozpočty pro rady a představenstva jiných mezinárodních organizací, až příliš vysoký (IEO 2008: 11). V roce 2007 činil rozpočet Výkonné rady 59 milionů dolarů (73 milionů dolarů včetně tajemnického oddělení) (IEO 2008: 14).

V letech 1999–2006 představovala částka potřebná k chodu Výkonné rady hodnotu mezi 5,9 až 6,4 procenta z celkového rozpočtu Fondu (IEO 2008: 14). Pro srovnání dodává autor ve zprávě ekvivalentní údaje ze Světové banky, které činí 3 procenta (IEO 2008: 14).

Kapitolu Slabiny a přednosti Výkonné rady uzavírá IEO (Nezávislý hodnotící úřad) ve svém hodnocení myšlenkou, že dnešní svět, mohli bychom spíše říci dnešní mezinárodní měnový systém, vyžaduje, aby Výkonná rada Mezinárodního měnového fondu hrála mnohem významnější roli. Touto významnější rolí autor myslí hlavně poskytovat mnohem efektivnější dozor nad záležitostmi týkajícími se měnové politiky. Do současnosti byla aktivita Výkonné rady na tomto poli dosti omezená. I předchozí hodnotící zprávy a studie IEO tvrdily, že např. při formulaci dlouhodobé strategie plnila rada pouze tzv. reaktivní roli a nebyla dost efektivní při monitorování procesu uvádění svých politik do praxe (IEO 2008: 12).

V neposlední řadě zpráva hodnotí fungování a práci managementu, potažmo generálního ředitele fondu. Dalo by se říci, že v této části zpráva pouze potvrzuje myšlenky Erica Santora, které zmiňují na předchozích stranách. Dle Nezávislého hodnotícího úřadu (IEO 2008: 17) neexistuje žádný formální proces, při kterém Výkonná rada nebo Rada guvernérů hodnotí či jakkoli posuzuje činnost a výkony generálního ředitele fondu. IEO (2008: 17) dodává, že i kdyby podobný proces na půdě MMF existoval, nejsou zde stanovena žádná měřítká či hodnoty, dle kterých by se dala aktivita ředitele hodnotit, a zároveň neexistují ani žádné sankce potažmo odměny za špatné / dobré vykonávání funkce ředitele Fondu.

Cestu k posílení a zefektivnění Fondu vidí IEO (2008: 19) v jasném rozdělení pravomocí a rolí mezi orgány Fondu. Navrhuje také, aby Výkonná rada přesunula těžiště svých pravomocí a aktivit blíže k roli jakéhosi pozorovatele a kontrolora, který by měl za úkol dohlížet na celý management. V rámci zvýšení efektivity v těchto záležitostech by, dle této zprávy, měla rada zredukovat svou angažovanost, co se týče každodenního chodu Fondu.

K fungování managementu a generálního ředitele Fondu zpráva dodává, že v rámci odstranění nedostatků uvnitř MMF, by se měl pro celý management vytvořit tzv. rámec odpovědnosti (*accountability framework*), který by jasně rozdělil práva, povinnosti a cíle jednotlivých složek Fondu (IEO 2008: 20).

Dalším problémem vedení Fondu může být reakce a postoj MMF vůči světovým krizím, resp. aktivity MMF během krizí a způsob, jakým Fond přistupuje k předběžným opatřením. V roce 2014 vydal IEO další hodnotící zprávu s názvem *IMF Response to the Financial and Economic Crisis*, ve které posuzuje reakce a aktivity Mezinárodního měnového fondu během globální finanční a ekonomické krize v letech 2008 až 2013. IEO (2014a: 5–8) v této zprávě tvrdí, že reakce jako taková nepřišla s nějakou velkou časovou prodlevou a Fond by se dal v tomto ohledu označit za pohotový, nicméně efektivita a legitimita spolupráce, ať už se státy samotnými či s různými organizacemi, by mohla být na mnohem vyšší úrovni nebýt již tolikrát zmíněných nejasností ohledně povinností a pravomocí patřičných orgánů Fondu.

Pro další příčinu neschopnosti efektivního jednání Fondu musíme jít do doby před finanční krizí. IEO (2014a: 25) ve zprávě hodnotí zeštíhlování a snižování prostředků Fondu z doby před krizí jako chybu umocněnou velmi nešťastným načasováním. Dodává, že představitelé MMF se domnívali, že příchod nějaké větší ekonomické krize není pravděpodobný a Mezinárodní měnový fond nebude v blízké budoucnosti vystaven do role světového finančního spasitele, a kdyby náhodou nějaká ta krize přišla, Fond bude mít i tak dostatek prostředků na adekvátní reakci a nebude problém rychle tyto prostředky navýšit v případě potřeby. Pro porovnání, po zeštíhlení Fondu na počátku roku 2008, pouze 30 % finančních prostředků, které má Fond k dispozici, je tvořeno členskými kvótami, zatímco před rokem 2008 tvořily kvóty 80 % prostředků (IEO 2014a: 25).

Zpráva hodnotícího úřadu obsahuje také několik doporučení. IEO navrhuje (2014a: 27), aby celé vedení MMF mnohem více spolupracovalo s Mezinárodním finančním výborem (IMFC) na zajištění dostatečného množství prostředků pro případ další nečekané krize. Další řešení tohoto problému spatřuje IEO (2014: 27) v utvoření jakýchsi oficiálních pokynů pro spolupráci s jinými organizacemi, ať už jakožto člena Fondu, či pouhého partnera. Vytvoření takovýchto pokynů by mělo za následek objasnění rolí a pravomocí nejen uvnitř Fondu, ale i při aktivitách spojených se spoluprací s jinými organizacemi či vládami států (IEO 2014a: 27). Jako třetí doporučení předkládá zpráva zásadní zjednodušení současného rámce pro identifikaci rizik a slabých míst v systému.

Velmi málo zmiňovaná, co se týče přijímání rozhodnutí resp. ovlivnění rozhodnutí, je spolupráce mezi Mezinárodním měnovým fondem a různými občanskými sdruženími. Leo Van Houtven (2002: 57) tvrdí, že pojem občanská sdružení můžeme definovat jako „velké množství organizací s velkou rozmanitostí, které se vyvíjejí ve společnosti mimo sféru vlád“. Za občanská sdružení tak můžeme považovat např. skupiny zaměřené na charitativní otázky, církevní skupiny, politické strany, sportovní a kulturní instituce, obchodní organizace, ekologická hnutí nebo různé akademické složky.

Aktivní dialog mezi Mezinárodním měnovým fondem a těmito občanskými sdruženími začal na počátku 90. let 20. století a postupem času se vyvinul v produktivní spolupráci, která významným způsobem zvýšila transparentnost Fondu (Van Houtven 2002: 56). Autor dále dodává, že čím více se tato sdružení zapojují a vytvářejí tak jakousi trojúhelníkovou vazbu spolu s Fondem samotným a zástupci členských států, tím více se může zvýšit efektivita, transparentnost a odpovědnost Mezinárodního měnového fondu.

Jednou z nejdůležitějších publikací Nezávislého hodnotícího úřadu (IEO), co se týče pohledu na vedení a hodnocení práce MMF, je zpráva z roku 2014 s názvem *Recurring Issues from a Decade of Evaluation: Lessons for the IMF*. IEO během prvních 12ti let své existence vyprodukoval 20 evaluačních zpráv, které se zabývají otázkami týkajícími se oblastí působnosti Mezinárodního měnového fondu, a tato zpráva (2014b: V) má za úkol vyselektovat z těchto dvaceti předešlých zpráv ta nejvíce zmiňovaná a nejproblematictější témata Fondu. Tato témata poté zpráva rozděluje do tří skupin. První skupinu IEO (2014b: 17) ve zprávě pojmenovává jako „Oblasti, kde byla vyvinuta značná snaha o zlepšení a kde je toto zlepšení viditelné“. Do této kategorie zařazuje například „pozornost Fondu vůči možným rizikům“. K tomuto faktu IEO dodává, že Fond zavedl určité postupy, které by měly poukázat na nejasnosti a rizika při vykonávání analytické práce MMF. Druhá kategorie má název „Oblasti, kde byla snaha o změnu vykonána, nicméně je složité pokrok změřit“ a zpráva sem zařazuje záležitosti týkající se států a institucí. Třetí kategorie je pojmenována „Oblast, ve které je identifikace zlepšení obtížná z důvodu její návaznosti na vedení Fondu“. Do této kategorie spadá „Vedení a provádění dohledu Výkonnou radou“ (IEO 2014b: 17). Vzhledem k názvům kategorií si myslím, že můžeme usoudit, že pouze první kategorie se dá označit jako ta, ve které došlo ke zlepšení, u ostatních dvou

kategorií zpráva pouze říká, že identifikace zlepšení je obtížná, tudíž nepřímo tvrdí, že ke zlepšení nedošlo.

Samozřejmě bychom mohli najít spoustu dalších nedostatků ve struktuře a systému vládnutí uvnitř Mezinárodního měnového fondu. Poukázáním na výše zmíněnou řadu problémů, mezer a chyb pomalu přecházím na tolik zmiňované reformy uvnitř Fondu, které by snahu o zvýšení efektivity, transparentnosti, odpovědnosti a prestiže Mezinárodního měnového fondu měly posunout o úroveň výš.

3 REFORMY MEZINÁRODNÍHO MĚNOVÉHO FONDU

Mezinárodní měnový fond prošel za svou poměrně dlouhou existenci jistými změnami. V této práci se zabývám reformami Fondu v období tzv. nového světového pořádku (anglicky *New World Order*). Nejprve si tedy musíme ujasnit, co to vlastně nový světový pořádek je a jaké období znázorňuje. Termín nový světový pořádek bývá často spojován s jinými časovými obdobími a úplně se nedá říci, že by mezi odborníky, politiky, filozofy a publicisty panovala jasná shoda ohledně definic a časového rámce nového světového pořádku. Můžeme říci, že každý autor definuje nový světový pořádek jinak, asociuje ho s jinými událostmi a státy, a má na něj obecně svůj vlastní názor, který je v rozporu s názorem ostatních autorů.

V dílech o novém světovém pořádku najdeme celou řadou různých faktorů, které dle autorů ovlivňují dnešní svět ve všech ohledech. Nelze proto ani přesně definovat časové období, jelikož každý faktor, jenž ovlivnil svět natolik, že by se dal označit jako ten, který přinesl tzv. nový světový pořádek, vznikl v jiném období, resp. ovlivnil fungování světa v jiném čase a s jiným rozsahem. Například pokud si autor myslí, že hlavním faktorem je nástup internetu, mluví o jiném období než autor, který je přesvědčen, že tímto faktorem je zvýšení množství mezinárodních intervencí po druhé světové válce. Spektrum těchto faktorů je velmi široké a každý obor lidské činnosti si nový světový pořádek vykládá a definuje po svém.

Leonid E. Grinin (2016: 145–151) ve svém díle píše, že o novém světovém pořádku se začalo mluvit již v 80. letech minulého století. Přestože, dle Grinina, většina lidí v souvislosti s novým světovým pořádkem odkazuje na konec studené války či období, kdy se do pozice světového lídra dostaly Spojené státy americké, on sám se soustředí na trošku jinou definici. Autor spojuje nový světový pořádek s ohrožením státní suverenity. Jako hrozbu pro státní suverenitu vidí autor například velkou míru celosvětových toků financí, vliv nadnárodních korporací, globálních mediálních gigantů a dokonce i vliv internetu.

Sorin-George Toma, Paul Marinescu a Cosmin Stefan (2015: 43–45) se ve svém článku *Towards a New World Economic Order* soustředí spíše na hospodářskou stránku věci. Autoři označují poválečné období jako „Americký

řád“ a odkazují tak na měnový a finanční pilíř světa v podobě dolarového standardu. Dodávají ovšem, že toto období definitivně skončilo příchodem 80. let, kdy řada asijských zemí v čele s Čínou či Indií zažívala významný ekonomický růst a troufají si tvrdit, že těžiště nového světového uspořádání se bude postupem času přibližovat k jihovýchodní Asii. Můžeme tak usoudit, že autoři nepřímo definovali nový světový ekonomický pořádek jako nástup asijských ekonomik.

Richard F. Lowy (1995: 733–734) z *University of California-Riverside* definuje nový světový pořádek třemi způsoby: 1) jedná se o následek „strukturálních změn“ fungování světa po pádu Berlínské zdi resp. po rozpadu Sovětského svazu a selhání socialismu jako takového, 2) jde o následný vznik tzv. tripolárního kapitalistického jádra světa, tvořeného Spojenými státy, Evropským společenstvím a Japonskem, 3) svět, ve kterém se rasové a etnické podmínky nezlepšily, ba naopak, což bude mít za následek ještě markantnější rozdělení světa na vyspělé centrální státy a periférie zastoupené zeměmi třetího a čtvrtého světa.

Leonid E. Grinin (2016: 145–151) se dále domnívá, že role zemí s rozvíjející se ekonomikou (*developing countries*) v novém světovém pořádku výrazně poroste i nadále. Dodává, že v takovém případě bude zapotřebí výrazně přetransformovat mezinárodní systém. Tento jev by ovšem mohl znamenat příchod velké nestability a zvýšení intenzity světových krizí v následujících dekádách (Grinin 2016: 150).

Pokud se na věc podíváme s odstupem, zjistíme, že většina faktorů, které zmiňuji, pochází z období posledních dvaceti až třiceti let. Budeme se tedy soustředit na reformy v letech 1990 až 2017.

Jelikož se většina reforem uvnitř Fondu týkala zejména členských kvót, je nutné pochopit, co to členské kvóty jsou a jakou funkci v Mezinárodním měnovém fondu plní. Členské kvóty jsou hlavním prvkem finančních zdrojů Mezinárodního měnového fondu. Každé nově přistoupivší zemi je přiřazena členská kvóta, která je založena na „relativní pozici“ dané země vůči celosvětové ekonomice (IMF 2016b). Fond (IMF 2016b) definuje tyto kvóty také jako prvek, který určuje „maximální finanční závazek vůči MMF a hlasovací sílu daného státu“, a má „zásadní vliv na přístup členů k financím MMF“. Kvóty tedy můžeme označit jako jakési měřítko míry významnosti a síly na půdě

Mezinárodního měnového fondu a zřejmě proto je tato problematika předmětem častých diskuzí nejen mezi politiky.

Současný vzorec pro výpočet členských kvót je určen jako vážený průměr čtyř proměnných faktorů: hrubý domácí produkt (váha 50 procent), otevřenost ekonomiky (30 procent), hospodářská variabilita (15 procent) a mezinárodní rezervy (5 procent) (IMF 2016b). Údaj pro hrubý domácí produkt je kombinace HDP založeném na tržních směnných kurzech (váha 60 procent) a HDP založeném na směnných kurzech podle PPP (40 procent). Celý vzorec také zahrnuje tzv. kompresní faktor, jenž má za cíl snižovat rozdíl vypočítaných kvót mezi členskými státy (IMF 2016b).

Členské kvóty jsou v poslední době hodně zmiňovaným tématem. Většina kritiků (např. Lecavalier – Santor 2007: 4–5, nebo Eichenberg – Woods 2015: 47–48) zpochybňuje způsob, jakým jsou přerozdělovány a ptají se, zda systém těchto kvót spravedlivě rozděluje hlasovací sílu mezi členské země. Zástupci některých členských států (cit.dle Wade – Vestergaard 2014) mají pocit, že hlasovací síla jejich země neodpovídá jejímu postavení ve světové ekonomice. Tato problematika se ovšem objevila až v posledních letech, zatímco kvóty jako takové byly předmětem reformy téměř po celou dobu existence Mezinárodního měnového fondu.

Kvóty jsou vyjádřeny v tzv. Zvláštních právech čerpání (SDR – *Special Drawing Rights*), které jsou základní specifickou jednotkou pro účet Mezinárodního měnového fondu (IMF 2016b). Největším členem (údaj z 12. Září 2016), co týče členských kvót, jsou Spojené státy americké s necelými 83 miliardami SDR (cca 116 miliard amerických dolarů) (IMF 2016b). Přerozdělení míry příspěvku do Fondu na hlasovací sílu daného státu je poměrně prosté. Každý stát dostane základní počet hlasů plus 1 další hlas za každých 100 000 SDR ze svých členských kvót (IMF 2016b). Co se týče přístupu k finančním zdrojům, MMF (IMF 2016b) dodává, že každý členský stát si může půjčit částky v hodnotě 145 procent svého příspěvku ročně, nebo 435 procent své kvóty kumulativně. Ovšem přístup k financím může být poupraven za výjimečných okolností. Nutno dodat, že v tabulkách poskytovaných Mezinárodním měnovým fondem se čísla vyjadřující podíl členských kvót a podíl hlasů uvnitř MMF často u jednotlivých zemí liší o setiny až desetiny procent. Procentuální podíl kvót tedy

není u všech zemí naprosto stejný jako procentuální podíl členských hlasů, jedná se ovšem o zanedbatelné hodnoty.

Za první významnou reformu na půdě Mezinárodního měnového fondu po konci studené války můžeme považovat odsouhlasení navýšení členských kvót o 50 procent z roku 1990 tzv. prozatímním výborem (*Interim Committee*) (IMF nedatováno – f). Výkonná rada na tuto situaci zareagovala rychlým návrhem na zvýšení členských kvót MMF z tehdejších 90,1 miliardy SDR (Zvláštní práva čerpání) na 135,2 miliardy SDR (IMF nedatováno – f). Tento akt je označován jako Deváté generální přezkoumání členských kvót (*Ninth General Review of Quotas*) a jednalo se o první reformu členských kvót po dlouhých 7 letech (IMF nedatováno – f). Uskutečnění této reformy probíhalo od roku 1990 až do roku 1992 (Boughton 2012: 1).

Podívejme se, jak se touto devátou reformou členských kvót změnila výše příspěvku vybraných, z hlediska celosvětové ekonomiky významných států. Z webového dokumentu MMF od Jamese Boughtona (2012: 1–4) můžeme vyčíst, že členská kvóta Spojených států amerických před rokem 1990 činila 17,9 miliardy SDR, zatímco po reformě z roku 1990 se jednalo o 26,5 miliardy SDR. Spojené království zaznamenalo nárůst z 6,2 miliardy SDR na 7,4 miliardy SDR, Rusko si „polepšilo“ z 2,87 miliard na 4,3 miliardy, Čína z 2,4 miliardy na 3,38 miliardy, příspěvek Indie vzrostl z 2,2 miliardy na 3,05 miliardy a Japonsko se z předchozích 4,22 miliardy dostalo na 8,24 miliardy SDR (Boughton 2012: 1–4).

Čtyři z těchto šesti ekonomických gigantů zaznamenali nárůst pohybující se kolem hodnoty 40 procent (USA – 48%, Rusko 50%, Čína necelých 42%, Indie 38%). Výjimku tvořilo Spojené království a Japonsko. Kvóta Britů se navýšila pouze o 19,7 procenta, zatímco kvóta Japonska zaznamenala nárůst o téměř 95 procent. Z tohoto údaje lze tedy vyčíst, že na počátku 90. let prožívalo Japonsko významný ekonomický růst a Mezinárodní měnový fond na to zareagoval v podobě významného zvýšení členských kvót (a tím i hlasovací síly) Japonska.

Během Desátého generálního přezkoumání členských kvót (*Tenth General Review of Quotas*) se Výkonná rada usnesla, že navyšování ani snižování či jakékoli změny v systému kvót nejsou potřebné, jelikož má Fond dostatek finančních prostředků (IMF 1995).

Na výročním setkání, které se uskutečnilo na podzim roku 1998, schválili guvernéři koncepci tzv. nové finanční architektury, která by měla vyřešit

problémy celosvětové ekonomiky (IMF nedatováno – f). MMF (IMF nedatováno – f) také dodává, že tato koncepce je založena na principech jako je zvýšení transparentnosti organizace, konsolidace bankovního dohledu, pokrok v problematice liberalizace pohybu kapitálu a zajištění partnerství se soukromým sektorem. Na tomto setkání také tzv. prozatímní výbor (*Interim Committee*) navrhl, že v rámci snadnějšího poskytování potřebných prostředků členskými zeměmi, které dělají správné kroky pro udržení finanční stability, se uskuteční Jedenácté generální přezkoumání členských kvót (*Eleventh General Review of Quotas*) a zároveň dojde také k navýšení těchto kvót (IMF 1998).

Celkové množství kvót bylo tedy zvýšeno z 145,6 miliard SDR (cca 204 miliard amerických dolarů) na 212 miliard SDR (cca 297 miliard dolarů) a toto rozhodnutí vešlo v platnost v lednu 1999 (IMF 1999). Příspěvek Spojených států amerických vzrostl z předešlých 26,5 miliard SDR na 37,1 miliardy SDR, Japonsko zaznamenalo navýšení z předešlých 8,2 miliard na 13,3 miliard. Spojené království a Francie poskytovaly před reformou 7,4 miliardy SDR a po reformě se jednalo již o 10,7 miliardy SDR. Výrazné navýšení z předešlých 8,2 na 13 miliard pocítilo Německo. Číně vzrostla výše příspěvku z 3,4 na 4,7 miliardy SDR a Indii z 3 miliard na 4,2 miliardy (IMF 1999). Přestože všem těmto zemím se výše příspěvku znatelně zvýšila, o procentuálním podílu (a zároveň také o hlasovací síle) se to říci nedá. Podíl Spojených států na celkovém počtu členských kvót se snížil z 18,2 procent na 17,5 procent. Velká Británie společně s Francií přišla o 3 setiny procenta (z 5,09 na 5,06). Podíl Číny se snížil z 2,3 na 2,2 procenta a Indie zaznamenala snížení z 2 na 1,9 %. Pouze Německo a Japonsko se z této „elitní“ skupiny dočkaly navýšení svého podílu. Podíl Německa před reformou činil 5,6 procent, zatímco po reformě se mohlo chlubit 6,1 procenty. Japonský podíl stoupl z 5,6 na 6,3 procenta (IMF 1999). Přestože tak došlo k výrazné změně v podobě navýšení finančních prostředků, které má Fond k dispozici, značnější rozdíl, co se týče hlasovací síly, se nekonal.

Dalo by se říci, že na přelomu tisíciletí si nejen vedení Fondu, ale i politické špičky světa začaly uvědomovat, že je třeba upřít větší pozornost na země s rychle se rozvíjejícími trhy a poskytnout jim větší prostor při rozhodování o podobě fungování světové ekonomiky.

Jasným příkladem takové země je Čína. Na přelomu tisíciletí zaznamenávala čínská ekonomika rapidní růst. Mezi lety 1992 až 2000 neklesla

hodnota ročního nárůstu čínského HDP pod 7,6 procenta (The World Bank nedatováno). Největší nárůst zažila v tomto období Čína právě v roce 1992, kdy činil růst HDP 14,2 procenta (The World Bank nedatováno). Když k tomuto velmi výraznému růstu připočteme ještě fakt, že na konci 20. století došlo k obnovení čínské svrchovanosti nad Hongkongem, dojdeme k závěru, že snížení čínského podílu členských kvót z 2,3 na 2,2 procenta z roku 1999 zřejmě adekvátně nereflektoval postavení Číny vůči zbytku světa na poli světové ekonomiky. Zřejmě právě proto se Čína rozhodla podat žádost o speciální navýšení jejich členských kvót takovým způsobem, jenž by reflektoval ekonomickou sílu Čínské lidové republiky (IMF 2001). Na začátku roku 2001 se Rada guvernérů rozhodla schválit návrh na navýšení členských kvót Číny z předchozích 4,7 miliard SDR na 6,4 miliard SDR (IMF 2001). Otázkou zůstává, zda by k takovému navýšení došlo i bez toho, aby si o ně daný stát, v tomto případě Čína, musel říkat. Například Indie vykazovala v druhé polovině 90. let 20. století velmi podobný růst a zatímco v roce 1990 byla indická ekonomika, co do velikosti HDP v paritě kupní síly, devátou největší na světě, v roce 2001 jsme mohli Indii označit jakou pátou největší ekonomiku na světě. (The World Bank nedatováno). Navýšení svých kvót se ovšem Indie nedočkala.

V únoru roku 2003 proběhlo Dvanácté generální přezkoumání členských kvót (*Twelfth General Review of Quotas*), ovšem vedení Fondu došlo k závěru, že není třeba na stávající podobě kvót nic měnit a vše zůstalo beze změn (IMF nedatováno – f). Dle Fondu (IMF 2003) Výkonná rada tvrdila, že současný stav uvnitř MMF je i nadále přiměřený, a že odpovídá „historickým měřítkům“. Fond (IMF 2003) dodává, že v Jedenáctém generálním přezkoumání, které se uskutečnilo na přelomu let 1998 a 1999 doporučuje Výkonná rada „vyhodnocení formule pro výpočet členských kvót po skončení Jedenáctého generálního přezkoumání“. Výkonní ředitelé ovšem došli k závěru, že nový výpočet kvót by měl za následek pouze minimální dopad na podobě nového rozdělení podílů mezi členské země (IMF 2003). Výkonná rada se dále usnesla, že lepšího rozdělení kvót, které by lépe vyjadřovalo postavení jednotlivých zemí, nemůže být dosaženo pouze revidováním současných vzorců, ale přidáním některých dalších složek, které by lépe současnou situaci znázorňovaly (IMF 2003). V této zprávě Fondu (IMF 2003) určené od Výkonných ředitelů pro Radu guvernérů se dále píše, že skutečný podíl kvót některých zemí je výrazně nižší, než jaké by

měly být podle nově vypočtených vzorců. I přes tato sdělení se ovšem Rada guvernérů nerozhodla stávající podobu členských kvót změnit. Například Čína by si za své ekonomické „výkony“ v letech 1999 až 2002 (roky mezi Jedenáctým a Dvanáctým generálním přezkoumáním) určitě zasloužila aktualizaci výše svých kvót. Čínská ekonomika v těchto letech pravidelně zaznamenávala roční růst HDP přes 7,5 procenta, a zatímco v roce 1999 představoval hrubý domácí produkt Čínské lidové republiky 1,09 bilionu amerických dolarů, v roce 2002 už to bylo 1,47 bilionu dolarů (nárůst o 35%) (The World Bank nedatováno). Rusko ve stejném období mělo růst HDP kolem 5 procent s jedinou výjimkou v roce 2000, kdy se roční růst HDP vyšplhal až na 10 procent (The World Bank nedatováno). Naopak japonská ekonomika v tomto období v podstatě stagnovala a jeho HDP se ze 4,5 bilionu dolarů v roce 1999 propadlo na 4,1 bilionu dolarů v roce 2002 (The World Bank nedatováno). Přesto však ke změně členských kvót Mezinárodního měnového fondu na začátku roku 2003 nedošlo.

Podobný osud čekal Fond i po Třináctém generálním přezkoumáním členských kvót (*Thirteenth General Review of Quotas*). Přestože Fond (IMF 2007: 3) ve svém posouzení tvrdí, že se „globální ekonomické prostředí od roku 2002 podstatně změnilo“, o změnách, které by se alespoň okrajově týkaly členských kvót, se v dokumentu nezmiňuje. Pro představu o tom, jak se ekonomické prostředí od roku 2002 změnilo, bych rád prezentoval údaje o ekonomikách některých zemí. Čína v letech 2003 až 2006 vykazovala roční nárůst HDP přes 10 procent (v roce 2006 necelých 13 procent) a od roku 1999, kdy došlo naposledy ke generální proměně členských kvót, do roku 2006 se její celkové HDP téměř ztrojnásobilo (z 1,09 miliardy dolarů na 2,7 miliardy dolarů) (The World Bank nedatováno). Růst indické ekonomiky v letech 2003 až 2006 neklesl pod 7,8 procenta a Hrubý domácí produkt, který v roce 1999 činil 466 miliard dolarů, už v roce 2006 představoval téměř 1 bilion dolarů (The World Bank nedatováno). Přesto se tato země nedočkala navýšení svých členských kvót. Podobně na tom v těchto letech byla i Brazílie (HDP v roce 1999 činil 599 miliard dolarů, v roce 2006 už 1,1 bilionu dolarů) a Ruská federace (HDP v roce 1999 byl 195 miliard dolarů, v roce 2006 téměř 1 bilion dolarů) (The World Bank nedatováno).

Dennis a Robert Leechovi (2006: 30–32) popisují situaci na půdě Mezinárodního měnového fondu v roce 2007 velmi přesně, jelikož tvrdí, že Spojené státy mají uvnitř MMF o dost větší moc, než by se slušelo a než

současná situace ve světové ekonomice napovídá. Autoři doplňují toto tvrzení představením procentuální hlasovací moci pěti nejsilnějších členských zemí Fondu. Spojené státy americké mají přes 17 % veškerých hlasů, na druhém místě je Japonsko s 6,1 %, těsně za ním je Německo s 6 % a dále pak Spojené království a Francie s necelými 5 % (Leech – Leech 2006: 30). Autoři dokonce vypracovali tabulku, ve které porovnávají podíl hlasů na půdě MMF s podílem jednotlivých zemí na světové ekonomice, přesněji řečeno s podílem na světovém Hrubém domácím produktu, či s podílem dané země na světové populaci (viz příloha č. 1). Spojené státy držely 17 procent hlasů, na světovém HDP dle parity kupní síly (PPP) se podílely necelými 22 procenty a na světové populaci 4,7 procenty (Leech – Leech 2006: 32–34). Pro porovnání Čína se na světovém HDP dle parity kupní síly (PPP) podílela 11,5 procenty a na světové populaci 21 procenty, zatímco její podíl hlasů uvnitř Mezinárodního měnového fondu činil necelé 3 procenta (Leech – Leech 2006: 32–34). Použijme i jiné země pro nastínění poměru hlasovací síly a pozice vůči světové ekonomice. Saúdská Arábie se na HDP (PPP) světa podílela hodnotou 0,6 procent a její populace tvořila 0,3 procenta té světové, přičemž držela přes 3 procenta hlasů uvnitř MMF (Leech – Leech 2006: 32–34). Při porovnání například s Indií, jejíž obyvatelstvo tvořilo tehdy přes 17 procent světové populace a podílela se na světovém HDP (PPP) 6 a půl procenty, a která držela necelá 2 procenta hlasů MMF, spatříme značné nerovnosti, které jsou k vidění napříč celou tabulkou členských států MMF (Leech – Leech 2006: 32–34). Za zvážení by tedy zřejmě stálo zabudovat do formule pro výpočet členských kvót také procento světové populace, jenž daný stát na půdě MMF zastupuje. Mezinárodní měnový fond (cit. dle Lecavalier – Santor 2007: 5) poskytl seznam státu, které označil jako „podreprezentované“ (viz příloha č. 2). Jedná se o Singapur, Čínu, Jižní Koreu, Mexiko a Turecko. S postupem času ovšem počet „podreprezentovaných“ zemí stoupal.

Největším problémem, co se týče hlasování na půdě Mezinárodního měnového fondu, je skutečnost, že Spojené státy americké disponují jako jediná země možností vetovat návrhy v mnoha důležitých hlasováních. Mark Weisbrot a Jake Johnson (2016: 3) říkají, že při hlasování o změnách v zakládajících listinách MMF musí být pro minimálně 85 procent hlasujících a Spojené státy drží přibližně 17procentní podíl všech hlasů, což jim dává také možnost vetovat

všechna hlasování o změně podílů členských hlasů na půdě MMF. Návrh na změnu podílů hlasů uvnitř Fondu, který byl schválený všemi zeměmi kromě Spojených států amerických, čekal na schválení od roku 2010 až do roku 2016, a to z důvodu čekání na souhlas s tímto návrhem ze strany amerického Kongresu, vedeným Republikánskou stranou (Weisbrot – Johnston 2016: 3).

Ke schválení těchto reforem členských kvót z roku 2010 došlo v lednu roku 2016. Pro návrh hlasovalo 94 procent členských zemí včetně Spojených států amerických (IMF 2016c). MMF (IMF 2015) tvrdí, že hlavním přínosem této změny Článků dohody MMF je kromě navýšení celkové hodnoty kvót z 238,5 miliardy SDR na 477 miliard SDR také fakt, že přes 6 procent podílu hlasů bylo převedeno na země s rychle rozvíjejícími se trhy (*emerging markets*) či na rozvojové země (*developing countries*). Dalším pozitivem je skutečnost, že čtyři země z kategorie *emerging markets* jsou nyní mezi 10 největšími členskými státy Mezinárodního měnového fondu (IMF 2015).

Mezinárodní měnový fond vydal v říjnu roku 2010 dokument s názvem *IMF Quota and Governance Reform – Elements of an Agreement*, ve kterém poskytuje velkou škálu detailů této reformy. Součástí dokumentu je mimo jiné i seznam deseti států, které se dočkají nejvýraznějšího zvýšení členských kvót a seznam deseti států, které se dočkají nejvýraznějšího snížení kvót (viz příloha č. 3). MMF (IMF 2010: 12–13) zde tvrdí, že zvýšení se dočká Čína, Brazílie, Jižní Korea, Turecko, Mexiko, Španělsko, Indie, Singapur, Rusko, Irsko. Členské kvóty Čínské lidové republiky se zvýší o 2,5 procenta, ale zvýšení kvót u ostatních devíti zemí je téměř zanedbatelné, jelikož se jedná o hodnoty pod 0,5 procenta (IMF 2010: 12–13). Naopak snížení počtu členských kvót se týká Saúdské Arábie, Belgie, Německa, Kanady, Venezuely, Nizozemska, Velké Británie, Francie, Spojených států a Švýcarska. Podobně jako u devíti zemí ze seznamu zvýšených kvót se však jedná o zanedbatelné hodnoty nepřesahující hodnotu 0,9 procenta (IMF 2010: 12–13). Kromě lehkého navýšení čínských kvót a přesunu 6 procent na *emerging markets* nepřinášejí reformy mnoho zásadních změn. Alespoň ne v porovnání s tím, jak se svět změnil od roku 2008. Weisbrot a Johnston (2016: 3) namítají, že zatímco evropské země, které jsou na téměř stejných hodnotách jako před reformou, se od roku 2008 nedočkaly žádného ekonomického růstu, Čínská ekonomika vzrostla za posledních 8 let o 76 procent.

Žebříček top 10 nejsilnějších zemí Mezinárodního měnového fondu by tedy po schválení reformního dodatku z roku 2010 vypadal takto: USA s podílem kvót 17,4 %, Japonsko 6,4 %, Čína 6,39 %, Německo 5,6 %, Francie 4,23 %, Velká Británie 4,23 %, Itálie 3,16 %, Indie 2,75 %, Rusko 2,71 % a Brazílie 2,32 % (IMF 2010: 12–13). I po reformě se ovšem distribuce hlasů mezi členské země nezdá být optimální a spravedlivá. V roce 2013 čínská ekonomika poprvé předstihla tu americkou, co do velikosti Hrubého domácího produktu v paritě kupní síly a v roce 2015 již čínský HDP (PPP) činil 19,8 bilionu dolarů, zatímco HDP (PPP) Spojených států v roce 2015 dosahoval hodnoty 18 bilionů dolarů (The World Bank nedatováno). Přesto mají Spojené státy téměř třikrát větší počet hlasů než Čína. Dále porovnejme například Indii a Japonsko. Hrubý domácí produkt v paritě kupní síly Indie v roce 2015 dosáhl hodnoty téměř 8 bilionů dolarů, kdežto Japonský HDP se dostal na 5,1 bilionu dolarů (The World Bank nedatováno). I tak je ale japonský podíl členských kvót o 4 procenta vyšší než ten indický.

Přestože ukazuje nová reforma určitou snahu Fondu o spravedlivější rozdělení hlasovací síly, nic zásadního se po jejím schválení nemění. Spojené státy mají stále možnost vetovat důležité změny uvnitř MMF a řada zemí stále zůstává „podreprezentována“. V budoucnu bude třeba ještě několik reforem, co se týče hlasovací síly členských zemí. Dá se totiž předpokládat, že význam některých zemí, z hlediska celosvětové ekonomiky, bude i nadále klesat, zatímco jiné země si udrží svůj výrazný ekonomický růst a bude třeba jim dát větší pravomoci. Společnost *PricewaterhouseCoopers* ve své výhledové studii s názvem *The World in 2050* tvrdí, že v roce 2050 bude pět největších ekonomik světa dle HDP v paritě kupní síly tvořit Čína s 58,5 biliony amerických dolarů, Indie se 44 biliony dolarů, Spojené státy s 34 biliony dolarů, Indonésie s 10,5 biliony dolarů a Brazílie se 7,5 biliony dolarů (PwC nedatováno). Čtyři z těchto pěti ekonomik dnes označujeme jako rychle se rozvíjející. Můžeme tedy předpokládat, že snaha přesouvat těžiště ekonomické moci na půdě MMF stále blíže k rozvíjejícím se trhům bude pokračovat.

ZÁVĚR

Význam Mezinárodního měnového fondu jakožto mezinárodní organizace nelze popírat. Účelem Fondu je udržovat stabilitu měnového systému ve světě a vzhledem k tomu, jak je dnešní svět čím dál, tím více propojený, význam takovýchto institucí bude pouze narůstat. Co ovšem lze celkem v klidu zpochybnit, je spravedlnost, s jakou je rozdělena hlasovací síla členských zemí uvnitř MMF. Nedostatečné zastoupení, resp. nedostatečný počet hlasů zemí s rychle se rozvíjející ekonomikou je dnešním největším problémem Mezinárodního měnového fondu. Zeměmi s rychle se rozvíjející ekonomikou myslím státy jako například Čínská lidová republika, Indie, Brazílie, Ruská federace a další.

Snaha něco dělat s touto nepříjemnou situací, která ovšem již trvá téměř dvacet let, se Fondu rozhodně upřít nedá. Reformy, které jsme doposud mohli spatřit, jsou však málo razantní a velkou změnu či spravedlivé rozdělení hlasovací síly zrovna nepřináší. Jak poukazují v této práci, role Číny a dalších ekonomicky rychle se rozvíjejících zemí od devadesátých let dvacátého století, kdy došlo k výraznému zvýšení kvót členských zemí, velmi významně vzrostla. Čína se z pozice regionálního lídra vypracovala až do pozice jedné ze dvou největších ekonomik světa a významného hráče na poli mezinárodní ekonomiky. O hlasovací síle daných zemí na půdě Mezinárodního měnového fondu bohužel nemůžeme říci, že se za posledních dvacet let významně změnila. Suverénně nejsilnějším státem Mezinárodního měnového fondu stále zůstávají Spojené státy americké, kterým stále zůstává privilegium v podobě možného vetování některých nových návrhů na půdě MMF.

Cílem této bakalářské práce bylo zanalyzovat průběh reform, upozorovat určité trendy a zhodnotit jak se tyto reformy projeví na mocenské struktuře uvnitř MMF. Průběh reform jsem zanalyzoval popisem všech generálních přehodnocení členských kvót v období tzv. nového světového pořádku, který jsem si na základě informací od různých autorů z různých oborů nadefinoval jako období od konce studené války až po současnost.

Přestože se od reformy z roku 1990 až po tu poslední, jejíž návrh spatřil světlo světa v roce 2010 a v platnost vešel až v roce 2016, změnilo relativně dost (zejména výše celkového finančního příspěvku členských zemí, které se z 90

miliard SDR v roce 1990 vyšplhali až na 477 miliard SDR v roce 2016) (IMF nedatováno – f; IMF 2015), mocenskou strukturu uvnitř Mezinárodního měnového fondu to příliš nepozměnilo. Klíčem pro přerozdělení hlasů je formule pro výpočet kvót, která zahrnuje určité ukazatele jako například HDP dané země či otevřenost ekonomiky. Dle mého názoru by jistě stálo za zvážení do této formule zahrnout také počet obyvatel dané země, resp. jaké procento světové populace členský stát zastupuje. V kapitole 3 porovnávám například Indii se Saúdskou Arábií, jejichž hlasovací síla je přibližně stejná, nicméně Indie se na světové populaci podílí nesrovnatelně vyššími čísly a zastupuje mnohem více obyvatel než Saúdská Arábie (The World Bank nedatováno). V práci jsem se také snažil na základě jednotlivých údajů o vývoji HDP členských zemí poukázat na skutečnost, že přestože ekonomiky některých zemí se za posledních dvacet až pětadvacet let dočkaly obrovského nárůstu v hodnotách až desítek procent, jejich hlasovací síla zůstávala téměř na stejných hodnotách. Nutno ovšem přiznat, že nalézt jakousi ideální cestu ke spravedlivé distribuci síly není jednoduché a jelikož je systém nastaven tím způsobem, že aby jedna země mohla získat více hlasů, jiná o hlasy musí přijít, vždy se najde stát, který nebude souhlasit s navrženou změnou přerozdělení hlasů. Troufám si tedy tvrdit, že co se týče hlasovacích sil a přerozdělování hlasů, vždy bude někdo nespokojen a Fondu se nikdy nepodaří „zavděčit“ se všem státům a dosáhnout maximální spokojenost v řadách členských států.

Dá se předpokládat, že tlak ze strany států s rychle se rozvíjející ekonomikou bude sílit a v budoucnu se dočkáme nějakého výraznějšího posunu těžiště moci, a to nejen na půdě Mezinárodního měnového fondu. Důležité je, že představitelé Fondu o takovýchto problémech na půdě této instituce vědí, ať už skrze přítomnost tlaku ze stran zemí, které se domnívají, že jsou nespravedlivě přehlíženy, resp. nedisponují takovou hlasovací silou, jakou by si zasloužily, či ze zpráv IEO (Nezávislého hodnotícího úřadu), který pravidelně vyhodnocuje fungování MMF a poukazuje na nesrovnalosti, chyby, slabá místa a prostory pro zlepšení vedení této mezinárodní organizace.

Nespokojeným členům nezbyvá než doufat, že tlak ze strany některých členských států nepovolí a představitelé Mezinárodního měnového fondu naleznou cestu jak spravedlivěji distribuovat moc v podobě hlasovací síly uvnitř Fondu a vypořádat se s touto nepříjemnou situací, kdy se dost velký počet zemí

cítí jako nedoceněné, ukřivděné či dokonce méně významné, než by se slušelo. Pro stabilní chod světové ekonomiky je dobře fungující Mezinárodní měnový fond velmi důležitý.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Boughton, James M. (2004). The IMF and the Force of History: Ten Events and Ten Ideas That Have Shaped the Institution. *IMF Working Paper*. WP 04/75 (<https://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=17199.0>, 14. 3. 2017).

Boughton, James M. (2012). *Tearing Down Walls: The International Monetary Fund 1990–1999*. Web document 15. B: IMF Quotas 1990–99 (<https://www.imf.org/external/pubs/ft/history/2012/>, 3. 4. 2017).

Davies, Howard (2016). Why IMF global financing stability report should be taken with pinch of salt. *The Guardian* 22. 6. 2016 (<https://www.theguardian.com/business/2016/jun/22/imf-global-financial-stability-report-unbalanced-false-alarms>, 6. 3. 2017).

Eichengreen, Barry – Woods, Ngaire (2015). The IMF's Unmet Challenges. *Journal of Economic Perspectives*. Volume 30, Number 1, Winter 2015, s. 29–52.

Grinin, Leonid E. (2016). The New World Order and Philosophy. *Value Inquiry Book Series*, Vol. 288, s: 145–156.

IEO (2008). *Governance of the IMF: An Evaluation*. (Evaluation Report), (<http://www.ieso-imf.org/ieso/pages/CompletedEvaluation110.aspx>, 26. 3. 2017).

IEO (2014a). *IMF Response to the Financial and Economic Crisis*. (Evaluation Report), (<http://www.ieso-imf.org/ieso/pages/CompletedEvaluation227.aspx>, 26. 3. 2017).

IEO (2014b). Recurring Issues from a Decade of Evaluation: Lessons for the IMF. (Evaluation Report), (<http://www.ieso-imf.org/ieso/pages/CompletedEvaluation214.aspx>, 26. 3. 2017).

IMF (1995). *Press Release: IMF Board of Governors Vote to Complete 10th Quota Review; Request Executive Board to Continue Work Under the 11th Review*. (<https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr9504>, 3. 4. 2017).

IMF (1998). *Communiqué of the Interim Committee of the Board of Governors of the International Monetary Fund*. (<https://www.imf.org/external/np/cm/1998/100498.HTM>, 2. 4. 2017).

IMF (1999). *Press Release: IMF Quota Increase Enters into Effect—Boosts IMF Resources*. (<https://www.imf.org/external/np/sec/pr/1999/PR9904.HTM>, 2. 4. 2017).

IMF (2001). *News Brief: IMF Board of Governors Approves Quota Increase for China*. (<https://www.imf.org/external/np/sec/nb/2001/nb0117.htm>, 3. 4. 2017).

IMF (2003). *Press Release: IMF Executive Board Recommends to Governors Conclusion of Quota Review*. (<https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2003/pr0302.htm>, 3. 4. 2017).

IMF (2007). *Thirteenth General Review of Quotas—Assessing the Adequacy of Fund Resources*. (<https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2016/12/31/Thirteenth-General-Review-of-Quotas-Assessing-the-Adequacy-of-IMF-Resources-PP4224>, 2. 4. 2017).

IMF (2010). *IMF Quota and Governance Reform – Elements of an Agreement*. (<https://www.imf.org/external/np/fin/quotas/pubs/>, 3. 4. 2017).

IMF (2015). *Press Release: IMF Managing Director Christine Lagarde Welcomes U.S. Congressional Approval of the 2010 Quota and Governance Reforms*. (<http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2015/pr15573.htm>, 3. 4. 2017).

IMF (2016)a. *Articles of Agreement of the International Monetary Fund* (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/index.htm>, 26. 3. 2017).

IMF (2016)b. *Quotas*. (<http://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/07/14/12/21/IMF-Quotas>, 2. 4. 2017).

IMF (2016)c. *Acceptances of the Proposed Amendment of the Articles of Agreement on Reform of the Executive Board and Consents to 2010 Quota Increase*. (<http://www.imf.org/external/np/sec/misc/consents.htm#a1>, 3. 4. 2017).

IMF (nedatováno). *About the IMF* (<http://www.imf.org/external/about.htm>, 6. 3. 2017).

IMF (nedatováno)a. *Debt and painful reforms (1982–1989)*. (<http://www.imf.org/external/about/histdebt.htm>, 6. 3. 2017)

IMF (nedatováno)b. *IMF at Glance*. (<http://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-at-a-Glance>, 6. 3. 2017).

IMF (nedatováno)c. *Governance Structure* (<http://www.imf.org/external/about/govstruct.htm>, 26. 3. 2017).

IMF (nedatováno)d. *Management*.
(<http://www.imf.org/external/about/mgmt.htm>, 26. 3. 2017).

IMF (nedatováno)f. *IMF Chronology*.
(<https://www.imf.org/external/np/exr/chron/chron.asp>, 2. 4. 2017).

Lecavalier, Danielle – Santor, Eric (2007). Renewing the International Monetary Fund: A Review of the Issues. *Bank of Canada Review*. Spring 2007, s: 3–13.

Leech, Dennis – Leech, Robert (2006). Voting Power in the Bretton Woods institutions. In: Paloni, Alberto – Zanardi, Maurizio, *The IMF, World Bank and Policy Reform* (New York and London: Routledge – Taylor and Francis Group).

Lowy, Richard F. (1995). Eurocentrism, Ethnic Studies, and the New World Order: Toward a Critical Paradigm. *Journal of Black Studies*, Vol. 25, No. 6 (Jul.,1995), s: 712–736.

Marková, Jana (2015). Čtvrt století našeho členství v mezinárodním měnovém fondu. *Acta Oeconomica Pragensia*. Vol. 23 Issue 6, s. 75–91.

MFČR (2005). *IMF – Mezinárodní měnový fond*.
(<http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/mezinarodni-spoluprace/mezinarodni-institute/imf-mezinarodni-menovy-fond-11650>, 6. 3. 2017).

Procházka, Petr – Sedláček, Petr – ČNB (2004). MMF po šedesáti letech. *Bankovníctví* 18. 11. 2004, s. 27.
(https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2004/cl_04_041118a.html, 6. 3. 2017).

PwC (nedatováno). *The World in 2050 – The long view: how will the global economic order change by 2050?*
(<http://www.pwc.com/gx/en/issues/economy/the-world-in-2050.html>, 4. 4. 2017).

Santor, Eric (2006). Governance and the IMF: Does the Fund Follow Corporate Best Practice? *Bank of Canada Working Paper 2006-32*, September 2006 (Ottawa: International Department – Bank of Canada).

Sedláček, Petr (2008). *Mezinárodní měnový fond ve 21. století* (Praha: C. H. Beck).

Sterling-Folker, Jennifer (2015). All Hail to the Chief: Liberal IR Theory in the New World Order. *International Studies Perspectives*. Feb2015, Vol. 16, Issue 1, s. 40–49.

Stone, Randall W. (2008). The Scope of IMF Conditionality. *International Organization* 62, Fall 2008, s. 589–620.

The World Bank (nedatováno). *Data*. (http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD?end=2015&locations=CN-US-IN-RU-GB-JP&name_desc=false&start=1999, 3. 4. 2017).

Toma, Sorin G. – Marinescu, Paul – Stefan, Cosmin (2015). Towards a New World Economic Order. *“Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series*. Vol. XV, Issue 2.

Truman, Edwin M. (2006). *Reforming the IMF for the 21st Century* (Washington, D.C. : Institute for International Economics)

Van Houtven, Leo (2002). *Governance of the IMF : Decision Making, Institutional Oversight, Transparency, and Accountability* (Washington, D.C. : International Monetary Fund).

Wade, Robert H. – Vestergaard, Jakob (2014). The I.M.F. Needs a Reset. *The New York Times* 4. 2. 2014 (https://www.nytimes.com/2014/02/05/opinion/the-imf-needs-a-reset.html?_r=0, 5. 4. 2016).

Weisbrot, Mark – Johnston, Jake (2016). *Voting Share Reform at the IMF: Will it Make a Difference?* (Washington, DC: Center for Economic and Policy Research (CEPR), CEPR Reports and Issue Briefs).

RESUMÉ

The International Monetary Fund is an international organisation formed in 1944 at UN conference held in Bretton Woods, USA. Primary object of this institution is to insure a stability of the international monetary system.

The biggest topic in last few years connected with the IMF is the Reform of IMF Quotas. These Quotas determines financial commitment of each member country and its voting power at the IMF. The most significant problem with Quotas is that the voting powers of countries like China, India, Brazil etc. don't reflect the position and importance of these countries in the global economy.

The objective of this thesis is to analyze the process of the reforms in past 25 years and to evaluate how did these reforms change the power structure inside the International Monetary Fund.

In chapter number one which is named International Monetary Fund, I describe the history of the IMF, its structure and main historical events that shaped this institution. Chapter number two is about decision making process and main problems connected with governing structure at the IMF. The main topic of chapter number three is the reforms of the IMF Quotas that happened in so called New World Order that I defined as last 27 years.

In general, I am focusing on the countries that we can call under-represented and whose position at the International Monetary Fund does not reflect their relative position at the global economy.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Hlasovací síla vybraných členských států / podíl na světové ekonomice

Table 1.1 Voting weights and voting powers in the governors (selected countries)

	<i>IMF</i>		<i>World Bank</i>			<i>Shares of World</i>			
	<i>Weight share (1)</i>	<i>Power index (2)</i>	<i>Power share (3)</i>	<i>Weight share (4)</i>	<i>Power index (5)</i>	<i>Power share (6)</i>	<i>GDP (7)</i>	<i>GDP(PPP) (8)</i>	
USA	17.11	0.7631	20.43	16.41	0.7471	19.49	32.90	21.88	4.71
Japan	6.14	0.2243	6.00	7.87	0.3014	7.86	13.54	7.13	2.10
Germany	6.00	0.2189	5.86	4.49	0.1669	4.35	6.04	4.66	1.36
France	4.95	0.1794	4.80	4.31	0.1598	4.17	4.28	3.17	0.98
UK	4.95	0.1794	4.80	4.31	0.1598	4.17	4.66	3.17	0.97
Italy	3.26	0.1169	3.13	2.79	0.1026	2.68	3.56	3.19	0.96
Saudi Arabia	3.23	0.1157	3.10	2.79	0.1026	2.68	0.61	0.64	0.35
Canada	2.94	0.1054	2.82	2.79	0.1026	2.68	2.27	1.88	0.51
China	2.94	0.1054	2.82	2.79	0.1026	2.68	3.79	11.42	21.00
Russia	2.75	0.0983	2.63	2.79	0.1026	2.68	1.01	2.30	2.39

Zdroj: Leech – Leech (2006)

Příloha č. 2: Tabulka „podprezentovaných“ států

Quota Under-Representation

	Actual quota minus existing quota formulas (% of total)
Singapore	-1.52
China	-1.48
Korea	-1.16
Mexico	-0.48
Turkey	-0.19

Zdroj: MMF (cit. dle Lecavalier – Santor 2007: 5)

Příloha č. 3: Seznam deseti států s největší procentuální změnou členských kvót
(nárůst a pokles)

<i>Largest Increases</i>		
1	China 3/	2.40
2	Brazil	0.53
3	Korea, Republic of	0.39
4	Turkey	0.37
5	Mexico	0.35
6	Spain	0.31
7	India	0.31
8	Singapore	0.23
9	Russian Federation	0.21
10	Ireland	0.20
<i>Largest Decreases</i>		
1	Saudi Arabia	-0.85
2	Belgium	-0.59
3	Germany	-0.52
4	Canada	-0.36
5	Venezuela, R. B. de	-0.33
6	Netherlands	-0.33
7	United Kingdom	-0.28
8	France	-0.28
9	United States	-0.24
10	Switzerland	-0.24

Zdroj: MMF (IMF 2010: 12)